

DESPRÉS DEL CONGRÉS

CONSELL DE REDACCIÓ DE PLECS

Diffícilment es pot contemplar el I Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya com una iniciativa aïllada. Hi ha precedents ben propers com «L'espai viscut» i «L'espai de mercat», celebrats al País Valencià el novembre de 1988 i l'abril de 1991; les Jornades d'Estudis Històrics Locals de Mallorca, que el novembre de 1990 compliren la novena edició; els del País Basc sobre historiografia local anglesa i italiana de 1990 i 1991; o el congrés sobre «Fuentes y metodología de la historia local» de Zamora, de l'octubre de 1990.

També podríem trobar altres precedents encara més propers, com el cicle de conferències «Reflexions metodològiques entorn de la història local», del juny de 1984 a Girona, la publicació del qual va esdevenir un punt de referència obligat en trobades posteriors, o, en certs aspectes, la recent trobada de centres d'estudis a Lleida en el I Congrés de Centres d'Estudi de Parla Catalana, de l'abril del 1991. L'enumeració de totes aquestes reunions d'historiadors interessats en l'àmbit local —no esmentem les Assemblees d'Estudiosos o altres congressos propiciats per Centres d'Estudis catalans, com el del Baix Llobregat, per considerar que l'objectiu no era únicament la reflexió teòrica global—, que pot semblar reiterant, ja que en totes elles hi pla-

Aspecte parcial del mercat de publicacions en els passadissos porticats del primer pis del Pati Manning.

naven unes qüestions claus: què és història local? Som els únics que fem història local o és un corrent historiogràfic generalitzat? Com cal formular la història local?

Des d'aquesta perspectiva, el congrés de Barcelona ha estat ben poc original. També, fins i tot, se'l podria criticar per no haver assumit com a punt de partida la valoració crítica de les aportacions de les reunions anteriorment esmentades. Això hagués estat, certament, molt útil i hauria encarrilat els debats posteriors amb molta més riquesa. Tot i així, les experiències i discussions dels congressos precedents hi eren assimilades i, implícitament, eren presents al de Barcelona en el discurs de les diferents ponències.

L'ARBRE DE LA HISTÒRIA

De fet, al congrés de Barcelona s'anava per feina sota la pressió d'un calendari dens i apretat que deixava poc temps al debat o a les intervencions fora de programa. No proliferaren aportacions cercant la quinta essència de la història local; ben al contrari, va quedar palès que la història local no és ni una disciplina, ni una branca de les ciències històriques, ni un club d'amics... Què és, doncs, la història local? P. Anguera i Ll. Ferrer, ironitzant, coincidien a dir que els estudis d'història local no es distingeixen per la temàtica sinó pel seu peu d'impremta o l'editorial que no són barcelonins, o que és la història feta fora de Barcelona.

En el rerefons d'aquestes afirmacions, s'amaga una de les claus de la qüestió: una història acadèmica o universitària —presumptivament científica i crítica, i majoritàriament barcelonina— que es contraposa a una història d'«aficionat» —ni científica, ni crítica,... ni barcelonina. Evidentment la realitat de la producció historiogràfica actual —només actual?— és prou diferent i són múltiples els exemples d'historiadors de formació universitària que han escollit el camp de recerca en un àmbit o un espai local, sense que això impliqui rebaixar una gota de ciència el seu treball. Això ens porta a pensar que no ens hem de perdre entre les branques més altes de l'arbre de les disciplines de la història per trobar la història local, sinó entre les arrels; allà és on es resguarden els mètodes. Història local és un mètode de fer història. És un mètode que implica un coneixement minuciós i aprofundit de l'espai objecte de la recerca; que implica treballar amb fonts directes que, sovint, poden traspassar la frontera de la documentació oficial, administrativa, i ser documents que provenen, sense intermediaris, del poble. Tot bon historiador s'ha d'enfanger en les fonts amb les quals treballa, però especialment aquell que ha escollit un àmbit reduït que ha d'interpretar sense ambigüitats, tenint presents els homes i les dones de carn i ossos, les actuacions de l'ahir i de l'avui per projectar respostes reals del demà. Evidentment, «enfangar-se fins el coll» no implicarà necessàriament fer un bon treball, una monografia o una recerca mínimament decent. Caldrà tenir en compte, a més a més, la preparació professional, els propòsits que persegueix el treball i les preguntes que vol respondre la recerca endegada. També, en algunes ocasions, s'encararà la feina lluny d'infraestructures universitàries, de biblioteques i arxius mínimament equipats, com adverteix Ramon Alberch en la seva ponència. Així, quina ha de ser la qüestió a plantejar? De quina branca penja la història local, o, potser, com cal encarar la recerca i de quines eines i infraestructures es disposa.

TRADICIÓ I INTERNACIONALITAT DE LA HISTÒRIA LOCAL

En considerar la història local com un mètode de fer història, també es poden cercar més fàcilment vies de connexió amb la tradició catalana i amb els corrents historiogràfics internacionals. El debat de la darrera sessió del congrés va ser prou allionador en evidenciar notables coincidències entre els diversos països (Euskadi, Itàlia, Anglaterra, Alemanya i el cas de Catalunya, analitzat en la ponència d'Anguera) en el sorgiment durant el romanticisme

d'una «història local» (les denominacions no són coincidents) com a reacció a una desfada història oficial. Es tractava, doncs, d'una resposta, tant cultural com política, a les condicions d'una època. Posteriorment les evolucions van ser divergents: a Euskadi s'ha tendit cap al vessant de l'etnografia, ja que la pregunta a respondre era sobre la particularitat o no de l'ètnia basca; a Catalunya, d'altra banda, i des de la Renaixença, es vinculà al projecte polític del catalanisme. A Anglaterra (d'una manera similar a França) hi ha hagut una tradició continuada i canviant de mètode sobre els estudis locals, aspecte que no s'ha esdevingut a Itàlia o a Alemanya, ja que la pressió de la unificació política del final del XIX relegà aquests estudis a un segon pla. A Alemanya, per esmentar un sol exemple, història local s'ha de relacionar amb el concepte *Heimat*, que significa el coneixement de la història i de l'entorn més immediat, i que s'ensenya a les escoles però, en canvi, no propicia recerques històriques.

A partir dels anys setanta d'aquest segle l'interès pels estudis locals es generalitzà de nou, en aquest cas com a reacció a una història massa pendent de les grans estructures i excessivament globalitzadora. És quan proliferaren els estudis regionals a Itàlia i, al mateix temps, s'arribà a la microhistòria: l'àmbit de la recerca es fa local, es pren consciència de la dimensió d'espai com a unitat de discussió, de l'anàlisi històrica, com va apuntar el professor Andreucci. Tanmateix la microhistòria no es pot perdre en l'anècdota i, com assenyala Pedro Ruiz, no pot perdre mai la perspectiva més global. Ens trobem, doncs, dins un «corrent internacional» on la noció d'història local com a mètode té un sentit ben precís.

Pere Anguera, entrant dins el relliscós terreny de l'anàlisi del moment i de les perspectives de futur, advertia, però, de les dificultats que tant la recerca com les publicacions d'història ja comencen a tenir i que poden augmentar en els propers anys. Les llicenciatures d'humanitats, i especialment la d'història, han passat de ser de masses a ser pràcticament elitistes. A això cal afegir la circumstància que algunes administracions públiques tendeixen a retallar l'esquifit pressupost de cultura.

UNA COORDINACIÓ NECESSÀRIA

Cal, doncs, unir esforços i cercar la màxima rendibilitat. La taula rodona sobre centres d'estudis va reflectir clarament aquesta preocupació i la necessitat de definir què s'hauria de considerar que és un centre d'estudis. Alhora, Llorenç Ferrer sintetitzà, en quatre aspectes,

punts vells i repetidament tractats però no menys essencials: necessitat de cercar convenis conjunts amb l'administració; emprendre programes col·lectius de recerca; política de publicacions que contempli una rendibilització racional; i, finalment, la urgència de crear una federació o associació de centres d'estudis que coordini els punts anteriors.

Caldrà, també, apuntar la idea de Miquel Solé sobre la creació de la figura de l'«enginyer cultural», en bona part sinònima del «dinamitzador cultural» que ja existeix a diferents pobles i que normalment assumeix l'arxiver, el responsable del museu o el propi centre d'estudis de la localitat. La figura d'aquest gestor, que podria assumir un llicenciat en història, seria clau en la coordinació entre els diferents equipaments culturals d'un poble o ciutat, tals com l'arxiu, el museu, la biblioteca o el centre d'estudis, qüestió que també va sortir durant el congrés i que, excepte en alguns casos concrets —com a Martorell, a partir del museu—, no existeix, la qual cosa comporta problemes de coordinació força greus.

La valoració global del I Congrés Internacional d'Història Local de Barcelona ha de ser positiva, si més no perquè s'ha fet, i això ja és prou important. Tanmateix la feina comença ara, després del congrés. S'ha parlat molt d'una entitat que coordini els instituts i centres d'estudis, i ara cal anar a crear-la per comprovar-ne la seva necessitat i utilitat. S'ha parlat de línies de recerca conjunta però encara s'està a les beceroles. S'ha parlat del problema de la difusió de les publicacions, però encara no hi ha cap projecte concret amb cara i ulls. Potser els mateixos PLECS, en un futur, haurien d'assumir un nou paper. És, doncs, després del congrés quan caldrà verificar si les discussions i les idees esdevenen estèrils o serveixen per posar fil a l'agulla. I sempre amb la perspectiva d'un II congrés, que potser no caldrà que sigui tan internacional i menys diversificat, però on serà indispensable portar un bagatge clar de resultats.

Consell de Redacció de PLECS